

Юридичні науки

Дзись Дмитро Володимирович

студент

Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ СІМЕЙНИХ СПОРІВ

Анотація. Дана стаття зачіпає проблему щодо забезпечення вирішення сімейних спорів. Через те, що законом дозволено використовувати всі способи вирішення спорів, окрім заборонених, виходимо з того що медіація – є альтернативним та ефективним методом вирішення спору. На жаль, наразі, не врегульовано на законодавчому рівні вимоги, порядок щодо медіації. У статті наведені приклади застосування медіації закордоном.

Ключові слова: медіація, медіатор, сім'я, спір, конфлікт, вирішення конфліктів, діти, батьки, подружжя.

Постановка проблеми. Поняття конфліктів та спорів є дуже поширеними у правовому суспільстві XXI століття. Тому актуальним є питання пошуку застосування сучасних альтернативних способів вирішення справ. В теорії науковці виділяють міжнародний комерційний арбітраж, медіацію (посередництво), третейське судочинство тощо. Саме медіація – є найбільш цікавою через те, що її призначення спрямоване більш на добровільний пошук взаємовигідних рішень, аніж виграш однієї зі сторін. Хоча в Основному Законі прямо не передбачений механізм вирішення спорів за допомогою медіації, але відповідно до частини п'ятої статті 55 Конституції України кожен має право будь-якими не забороненими законом засобами захищати свої права і свободи від порушень і протиправних посягань [1]. Практика застосування альтернативного розгляду справи за

участю медіатора на рівні закону в закордонних країнах: в Румунії був прийнятий Закон «Про медіацію та організацію професії медіатора», а у Німеччині – Закон «Про підтримку медіації та інших форм позасудового врегулювання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вивченням медіації у сімейних конфліктах розкрито у дослідженнях багатьох вчених: Н.Л. Бондаренко-Зелінська, Т.В. Зозуль, В.Г. Андресва, Г.В. Єрмоєнко, О.В. Сергієнко, А.О. Гаро, Ю.Д. Притика, Г.Ф. Райко та інші.

Мета статті полягає у вивченні такого інституту як «медіація», визначенні ефективності, значимості застосування медіації у вирішенні спорів в сімейного життя. Розглянути досвід зарубіжних країн, наслідки використання даного альтернативного способу вирішення конфліктів.

Виклад основного матеріалу. Для розвитку медіації в Україні значним кроком стала розробка законопроекту «Про медіацію» [2]. Але, наразі, він знаходиться на доопрацюванні. Відповідно до статті 2 Проекту Закону України «Про медіацію» медіація визначається як альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються до рамок структурованого процесу, самостійно, на добровільній основі досягти згоди для вирішення їх спору за допомогою медіатора. Найбільш доцільною сферою застосування медіації в цивільній справі – справи про розлучення. Ця категорія справ є досить складною і болючою в силу вражаючого емоційного стану сторін. Ще складнішою є участь у вирішенні справи про розлучення спільних дітей. Відповідно до статті 109 Сімейного кодексу України подружжя, яке має дітей, подає заяву про розірвання шлюбу до суду, аби визначити розмір аліментів на дітей, а у разі невиконання - стягувати на підставі виконавчого напису нотаріуса. Згідно зі статтею 150 СК України батьки зобов'язані забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти [3]. Тому медіація буде найбільш доречною у справах про розірвання шлюбу у випадку, коли у подружжя вже

дорослі повнолітні діти, які здобули вищу освіту. В іноземних державах зустрічається й інша практика, але для України недостатньо досконалого нормативно-правового регулювання цього питання. У випадку наявності неповнолітніх дітей або повнолітніх, які здобувають вищу освіту, треба подавати заяву до суду задля сплати іншою стороною аліментів. Завдання суду при розгляді такої справи полягає у суворому вирішенні спору відповідно до чіткої регламентації, передбаченої законом. В цій категорії справ треба бути більш чутливими та з розумінням ставитись до кожної сторони. Звернення до медіації допоможе уникнути психологічної травми та постійного стресу, без чого не обійтись у судовому розгляді справи. З цього випливає необхідність достатніх знань психології у медіатора.

Відповідно до ч. 1 ст. 3 Сімейного кодексу України сім'я є первинним та основним осередком суспільства [3]. Давайте тепер визначимо, що ж таке медіація у сімейних спорах? Сімейна медіація – це процес вирішення сімейних конфліктів мирним шляхом, в якому незалежна третя сторона (медіатор) сприяє покращенню комунікації учасників спору та допомагає прийняти зважені рішення, які визнають кожна із сторін у спорі. Сімейна медіація активно почала застосовуватись в Німеччині, Австрії, Нідерландах та США. В цих країнах медіаторами виступають не лише практикуючі досвідчені медіатори, але й державні службовці управлінь у справах молоді, спеціалізовані асоціації та організації, місцеві органи опіки тощо. Наприклад, відповідно до Кодексу соціального права Німеччини медіаторами виступають державні службовці управлінь у справах молоді, які мають повноваження на організацію проведення медіацій у спорах, пов'язаних з вихованням дітей. Часто люди вже не можуть більше терпіти один одного, тому вони зацікавлені якнайшвидше отримати те, чого бажають, і помститись «контрагенту». А підготовка та судовий розгляд справи потребують досить багато часу, що змушує сторони перебувати у незрозумілому дратівливому стані. Медіація застосовується для вирішення

суперечок, що з'являються під час процесу розлучення подружжя, і дозволяє знайти компромісне рішення спілкування між усіма членами та подальшого розвитку та майбутнього виховання дітей. В розлученні, як і в будь-якому конфлікті, причин багато, а привід один. Досить часто цей привід досягає рівня ненависті однієї людини до іншої, який навіть не дозволяє спокійно говорити один до одного.

Сімейні конфлікти, особливо тривалі, негативно впливають як на взаємовідносини між подружжям, так і на їхніх дітей. Адже батьки слугують для дітей таким собі прикладом взаємовідносин чоловіка та жінки, за допомогою батьків здійснюється світосприйняття та формування особи, як частини суспільства. «Під час сімейних конфліктів батьки дитини діють у власних інтересах, а це викликано особистими образами та емоціями, а дитина в цьому разі стає засобом маніпуляцій для задоволення власних амбіцій» [4].

Саме тут виникає потреба в участі кваліфікованого медіатора, який не просто приводить сторони до консенсусу, але й намагається зберегти певний зв'язок між подружжям, полегшити їх відносити і зробити їх більш дружними.

Окрім цього, медіатор не допускає жорсткого поводження і лайливої атаки ведення переговорів. Навпаки, він досліджує не лише життєві обставини, які призвели до прийняття рішення про розлучення, але й намагається зрозуміти почуття сторін. Таким чином, людина стає більш відкритою, почуває себе краще, спокійніше і з'являються реальні шанси обговорити питання щодо подальшого власного життя і життя дітей. Отже, застосування медіації при вирішенні сімейних спорів є найбільш ефективним методом їх вирішення, що має виключно позитивні наслідки. Лише завдяки відновленню нормальних взаємозв'язків між учасниками спору можливе зміцнення інституту сім'ї в Україні.

Висновок. Державі та батькам необхідно докладати значних зусиль для примирення подружжя і збереження сім, насамперед, з метою дотримання прав дитини та зменшення негативних наслідків між конфліктуючими сторонами. В останні роки відсоток розлучень значно зростає. У більшості з них є діти, на яких також сказується розлучення батьків. Світовий досвід показує, що традиційний юридичний підхід підштовхує пару до протиріч і суперечок, і зовсім не служить справжнім інтересам сім’ї. Медіація найкращий підхід для розірвання шлюбу, який буде супроводжувати їхнє розлучення.

Хоч подружжя і вирішило закінчити свій шлюбний союз, важливо пам’ятати, що вони вели в минулому спільне життя і були посвячені в особливі інтимні сторони життя один одного. Подружжя, напевно, розділяло разом особливі переживання – як хороші, так і погані. Щоб віддати належне спільному минулому, а особливо позитивним моментам, цілеспрямовано завершити свої стосунки в атмосфері взаємної поваги, потрібна медіація. Порівняно з судовим процесом при медіація процес розлучення буде легшим і менш болючим, якщо у подружжя є неповнолітні діти звернення до медіації може допомогти уникнути важких моральних травм та швидше прийняти розлучення батьків. Ще одна з причин обрати медіацію – не упустити свій шанс на відновлення шлюбних відносин, за допомогою, якого «основний осередок суспільства» буде більш стабільним та надійним.

Література

1. Конституція України від 28 червня 1996 року № 30. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.
2. Законопроект Закону України «Про медіацію» від 27.03.2015, № реєстрації 2480 URL: http://search.ligazakon.ua/1_doc2.nsf/link1/JH2TT00V.html.

3. Сюзан З. Развестись и остаться друзьями / Зайдель Сюзан. Хайфа; Аскамод, 2004.
4. Андреева В.Г. Роль органів опіки при вирішенні сімейних конфліктів, збірник матеріалів міжнародної научно-практичної конференції / под. ред. В.Ю. Сморгунової. Москва. Дом «алеф-пресс» 2014. С. 30-33.